

DAVID GROSSMAN

**KVINDE
PÅ FLUGT FRA
MEDDELELSE**

På dansk ved HANS HENRIK FAFNER
og RIVKA UZAN FAFNER

FORLAGET VANDKUNSTEN

TIL MICHAL

TIL JONATHAN OG RUTHI

TIL URI, 1985-2006

PROLOG, 1967

HEY, DU DER, STILLE!
Hvem er det?
Vær nu stille! Du har vækket alle sammen!
Men jeg holdt hende
Hvem holdt du?
På klippen, vi sad sammen
Hvad for en klippe? Giv os nu ro til at sove
Pludselig faldt hun fra mig
Du råber, og du synger
Men jeg sov
Og du råbte!
Hun slap min hånd, og faldt
Hold nu op, læg dig til at sove
Tænd lyset
Er du vanvittig?
Jeg glemte det
De slår os ihjel, hvis vi tænder lyset
Vent
Hvad?
Sang jeg?
Du sang, råbte, alt på en gang, vær nu stille
Hvad sang jeg?
Hvad du sang?!
I søvne, hvad sang jeg?
Skulle jeg kunne vide, hvad du sang? Du råbte. Det er, hvad du
sang
Hvad sang jeg, hvad sang jeg? Du sagde jo, at jeg sang
Det var en sang uden ... jeg ved det ikke, det må guderne vide, jeg
Husker du ikke, hvilken sang?
Sig mig, er du blevet gal?
Jeg klarer mig lige
Men hvem er du?
Stue nummer tre
Er du også i karantæne?
Jeg må tilbage

Lad være med at gå ... er du gået? Vent, hallo ... han gik ... men hvad sang jeg?

OG NÆSTE NAT vækkede han hende igen og var igen vred på hende, fordi hun sang i vilden sky og vækkede hele sygehuset, og hun tiggede ham om at prøve at huske, om det var den samme sang som natten før. Hun var desperat efter at få det at vide, på grund af drømmen, hun havde haft, og som i de år vendte tilbage for at blive drømt af hende næsten hver nat. En inderligt hvid drøm. Alt i den var hvidt, gaderne og husene, og træerne og kattene og hundene, det hele var hvidt. Også klippeblokken på kanten af klinten. Også Ada, hendes rødhårede veninde, var fuldstændigt hvid, uden en eneste dråbe blod i ansigtet eller kroppen. Men heller ikke denne gang kunne han huske, hvilken sang hun havde sunget. Han rystede over hele kroppen, og hun rystede tilbage mod ham fra sin seng. »Vi er som kastagnetter, vi to,« sagde han, og til sin egen overraskelse brød hun ud i en frisk latter, som pirrede ham. Han havde brugt alle sine kræfter på turen fra sin egen til hendes stue, femogtredive skridt, et skridt og hvile, et skridt og hvile, mens han klyngede sig til væggen, til dørkarme og tomme madvogne. Nu var han sunket om i døråbningen og lå udstrakt på hendes stues klistrede linoleumsgulv. I lang tid trak de bare vejret tungt. Han ville have hende til at grine igen, men kunne ikke længere sige noget, og så må han være faldet i søvn.

Sig mig

Hvad? Hvem er det?

Det er mig

Dig

Sig mig, er jeg alene i værelset?

Hvor skulle jeg vide det fra?

Man kan ingenting se. Hallo, er der nogen?

Det er mig, her

Nej. Er der andre?

Her, jeg stod oprejst

Hvad var det?

Jeg faldt om

Ryster du så meget?

Ryster. Ja

Hvor høj er din?

Den var fyrrer her til aften
Jeg havde fyrrer komma tre
Jeg må tilbage til min stue
Sig mig
Hvad?
Hvornår dør man?
Ved toogfyrrer
Det er tæt på
Nej, nej, du har stadig tid
Det er virkelig tæt på
I morgen tidlig vil du have det bedre
Lad være med at gå, jeg er bange
Kan du høre noget?
Hvad?
Her er pludselig så stille
Hørte du ikke nogle brag lige før?
Kanoner
Jeg sover hele tiden, og pludselig er det aften igen
Selv når jeg ligger, føler jeg, at jeg falder
Hver gang, jeg åbner øjnene, er det nat
For der er mørklægning
Jeg tror, de vinder
Hvem?
Araberne
Sikke noget vrøvl
De har besat Tel Aviv
Hvad siger du ... hvem har fortalt dig det?
Det ved jeg ikke. Måske har jeg hørt det et sted
Du har drømt
Nej, de sagde det her, nogen, for lidt siden, jeg hørte stemmer
Det er feberen, mareridt. Jeg har det på samme måde
Drømmen, jeg har drømt
Jeg bliver nødt til at gå nu
Jeg var sammen med min veninde
Jeg skal bare op fra gulvet
Det er en slags afgrund, og på toppen er der en klippeblok
Måske ved du
Hvad?
Måske ved du, hvilken retning jeg kom fra

Jeg har ingen anelse
Hvor længe har du været her?
Det ved jeg ikke
Jeg har været her i fire dage, måske en uge
Vent lige, hvor er sygeplejersken?
Om natten er hun på medicinsk afdeling A
Hele natten?
Nogle gange kommer hun herover. Hun er araber
Hvordan ved du det?
Det kan høres, når hun taler
Du ryster
Munden, hele ansigtet
Sig mig, hvor er de alle sammen?
Os tager de ikke med i beskyttelsesrum
Hvorfor?
For at vi ikke skal smitte nogen
Hvad, så det er kun os?
Og sygeplejersken
Jeg har tænkt over noget
Hvad?
Hvis du kunne synge for mig
Begynder du nu igen?
Du kan nøjes med at nynne
Synge for hende, nynne for hende, hvem tror hun, jeg er
Hvis det var omvendt, ville jeg synge for dig
Nu går jeg
Lad være med at gå
Jeg er nødt til at komme tilbage
Hvorhen?
Hvorhen, hvorhen, for at ligge med mine forfædre, for at bringe
mig selv til Dødsriget med sorg. Der går jeg hen
Hvad? Hvordan sagde du? Vent lige, det kunne godt være, jeg
kender dig? Hov, kom tilbage

FØR MIDNAT DEN FØLGENDE NAT kom han til hende og stod i døren, og igen irettesatte han hende og klagede over, at hun sang i søvne og vækkede ham og hele verden. Og igen spurgte hun ham, om han kunne huske, hvilken sang hun havde sunget, og han vrisse, at han havde fået nok af at blive vækket af hende hver nat og

skulle kravle ned gennem den forbandede korridor. Hun smilede til sig selv og spurgte, om hans stue virkelig var så langt væk, og først da lagde han mærke til, at hendes stemme ikke kom fra samme sted som natten forinden og natten før den.

For nu *sidder* jeg, forklarede hun, og han spurgte forsigtigt, hvorfor sidder du? Og hun, for jeg sov ikke, og han, så hvad lavede du? Og hun, jeg sad og ventede på dig, og han, hvorfor sang du? Og hun, jeg sang slet ikke, og han, aha, og hun, aha.

De følte begge to, at mørket blev endnu mørkere. En ny hedetur, som muligvis ikke havde noget med hendes sygdom at gøre, bredte sig i Ora. Den steg op fra tærerne og tændte røde pletter på hendes hals og i ansigtet. Det er heldigt, det er mørkt, tænkte hun og trykkede den vide pyjamaskrave op om halsen. Omsider rømmede han sig svagt i døren og sagde, jeg må hellere se at komme tilbage, og hun spurgte, hvorfor egentlig? Og han sagde, at det var han nødt til, det var akut, for at rulle sig selv i tjære og fjer. Hun forstod ham ikke, men fattede det så og lo hjerteligt. Kom her, din tosse, nok med at stille dig an, jeg har en stol til dig her ved min side.

Han følte sig frem med hænderne på dørkarmen, stålskabe og senge, indtil han standsede et sted, støttede armene på en tom seng og trak vejret højlydt. Jeg er her, stønnede han, og hun, kom helt herhen til mig, og han, øjeblik, jeg skal lige have vejret. Mørket gav hende mod, og hun sagde højt med sin sunde stemme – stemmen fra Den Stille Strand med padlebold og svømning til tømmerflåderne, ved HaHof HaShaket – hvad er du bange for? Jeg bider ikke, og han mumlede, okay, okay, jeg har fattet det, jeg er knap nok levende. Og hans klagende tonefald, hans tungt slæbende fødder greb hende om hjertet. Vi er lidt som et gammelt ægtepar, tænkte hun.

Hvor er du overhovedet henne?

De har anbragt mig i hjørnet af stuen

Av!

Hvad skete der?

En eller anden seng besluttede sig for ... av!

En seng til?

F'helvede. Sig mig, har du hørt om Ondskabens Lov?

Hvad sagde du?

Om De Onde Genstandes Lov

Måske skulle du bevæge dig herover?

Rystelserne holdt ikke op, og somme tider forstærkedes de til

langstrakte kuldegysninger. Når de snakkede, var deres tale hakkende og kortfattet, og somme tider måtte de vente til et ophold i rystelserne, indtil ansigtsmusklerne og munden faldt en smule til ro. Og så ville de hurtigt spyttede ordene ud med højspændte stemmer, og deres stammen knuste sætningerne i deres mund. Hvor-gam-mel-er-du? Seks-ten, og-du? Og-et-halvt. Jeg-har-he-pa-ti-tis, sagde hun, og-hvad-fej-ler-du? Jeg? sagde han, jeg-tror-jeg-har-be-tæn-del-se-i-æg-ge-stok-ke-ne.

Stilhed. Han pustede tungt: For-res-ten, det-var-en-vit-tig-hed. Ikke morsomt, sagde hun. Han stønnede: Jeg prøvede at få hende til at grine, men hendes humor er alt for – hun blev anspændt og spurgte, hvem han der talte med. Han sagde, med min vittigheds-skribent, jeg vil tilsyneladende blive nødt til at fyre ham. Hvis du ikke kommer og sætter dig her med det samme, truede hun, så begynder jeg at synge. Han lod, som om han fik kuldegysninger, og lo. Hans latter var skrydende, ligesom et æsels vrinsken. En selv-nærende latter, og hun slugte den stjålet, som medicin, som en belønning.

Han lo så meget ad hendes fjollede lille vittighed, at hun var lige ved at fortælle ham, at det i den seneste tid var lykkedes hende ikke længere at få folk til at grine, sådan som hun før i tiden kunne få folk til at vride sig af grin. »Hendes humor er plat, den har intet sus,« havde de sunget om hende ved dette års purimfest – og det var ikke bare en skønhedsfejl, hos hende var det en defekt, et nyt handikap, som kunne udvikle sig og føre til yderligere komplikationer. Og hun følte, at det på en måde knyttede sig til andre af hendes karaktertræk, som var blevet stadig sløvere i det seneste år. Intuition, for eksempel. Hvordan kan sådan et karaktertræk overhovedet forsvinde? Og så hurtigt? Eller sansen for at sige de rigtige ting på det rigtige tidspunkt. Den havde hun engang, men nu var den forsvundet. Eller bare skarpsind, engang var hun virkelig rap i replikken, hun slog gnister (men, trøstede hun sig selv, det kunne jo være, fordi de ikke kunne finde et bedre rim på Ahasverus). Eller sansen for kærlighed, tænkte hun pludselig, det hang måske også sammen med hendes forringede tilstand – virkelig at elske nogen, at brænde af kærlighed, ligesom piger fortæller, ligesom på film. Og straks følte hun et stik af Avner, Avner Feinblatt, hendes ven fra den militære kostskole, som nu var soldat; på trappen mellem gaderne Pevsner og Yosef havde han fortalt hende, at hun var hans perleveninde, men selv dengang

havde han ikke rørt ved hende, ikke en eneste gang rørte han ved hende, hverken med en hånd eller bare en finger. Og måske havde dette aldrig-røre-hende også forbindelse til alt det andet. For dybt i hjertet følte hun, at alt på en eller anden måde hang sammen, og at kun for hende ville tingene vise sig lidt efter lidt. Hver gang ville hun opdage en lille del af det, som ventede på hende, og muligvis ville mennesker, som betragtede hende udefra, allerede se og vide før hende, og ifølge alle de tegn, som ophobedes, ville hun faktisk også selv kunne begynde at vide.

Et øjeblik så hun sig selv som halvtreds, høj og mager og tør, en blomst uden duft, gående med brede, hurtige skridt, hovedet bøjet forover og ansigtet skjult bag en bred stråhat. Og drengen med æsel-latteren blev ved med at føle sig frem mod hende, han kom nærmere og fjernede sig igen, som om han gjorde det med vilje, tænkte hun med undren, som om det var en slags leg for ham. Og så fnisede han og gjorde nar af sin egen klodsethed, og han flød rundt i rummet i cirkler, og med jævne mellemrum bad han hende sige noget for at vise ham vej til sig: Ligesom et fyrtårn, men med lyd, forklarede han hende. Karl Smart, tænkte hun, umulius. Omsider nåede han hendes seng, følte sig frem og fandt den stol, hun havde sat frem til ham, landede tungt på den og trak vejret besværet, som en gammel mand. Hun lugtede sveden fra hans sygdom, pillede et af sine tæpper af og rakte ham det, og han hyllede sig i det og var tavs. De var begge udmattede, og hver for sig krøb de sammen, rystede og stønnede, hver især fokuseret på sig selv.

Jeg synes alligevel, sagde hun senere fra sit tæppe, at din stemme lyder bekendt, hvor er du fra? Jerusalem, sagde han. Jeg er fra Haifa, sagde hun med let eftertryk, jeg kom hertil med en ambulance, fra Rambam Sygehuset, på grund af komplikationer. Det har jeg også, grinede han, hele mit liv er komplikationer. De tav, han kradsede sig hårdt på maven og brystkassen og brummede, og hun brummede ligesom ham. Det er det, som driver en mest til vanvid, ikke også? Og hun kradsede også sig selv, med alle ti negle: En gang imellem har jeg en ubændig trang til at få huden af, bare for at få det til at stoppe. Hver gang hun begyndte at tale, hørte han hendes læber åbne sig og skille sig fra hinanden med en blød, klæbrig lyd, og han følte pludselig sine finger- og tåspidser dunke.

Ora sagde: Ambulanceføreren sagde, at i tider som disse har de brug for ambulancen til vigtigere ting. Sig mig, har du lagt mærke

til, spurgte han, at alle er sure på os her, som om vi gør det med vilje? Og hun sagde, det er, fordi vi er det sidste, som er tilbage af epidemien. Og han sagde, de smed enhver hjem, som var kommet sig bare en smule, især soldaterne. I løbet af nul komma fem smed de dem tilbage til hæren, så de kunne nå at komme med i krigen. Og hun spurgte, kommer der virkelig en krig? Og han sagde, er du gal? Krigen har allerede været i gang i to dage. Og hun spurgte overrasket, hvornår startede den? I forgårs, tror jeg. Jeg sagde det også til dig i går og i forgårs, hvornår husker jeg ikke, jeg roder dagene sammen. Hun tav forbløffet, rigtigt, du har sagt det ... Vraggods af sære og skræmmende drømme flød i hende. Og han mumlede, hvordan kunne du undgå at høre det? Man hører kanoner og luftalarmer hele tiden, og jeg har hørt helikoptere lande. Der må allerede være en million sårede og døde. Men hvad sker der i krigen? spurgte hun, og han sagde, jeg ved det ikke, der er heller ingen at tale med her, de har ikke tid til os. Og Ora spurgte, og sygeplejersken Vicky? Hvor er hun? Og han tøvede, måske forlod hun sygehuset, da krigen startede, hun ville sikkert tage sig af virkelig sårede. Og Ora spurgte videre, så hvem tager sig af os? Og han, nu har vi kun hende der, den lille, tynde araber, som græder, har hørt du hende? Ora var overrasket, er det et menneske, der græder? Jeg troede, det var et hylende dyr, er du sikker? Og han sagde, det er helt sikkert et menneske. Og Ora sagde, men hvordan kan det være, jeg ikke har set hende? Og han, hun er sådan en, der bare kommer og går. Hun tager prøverne, og hun lægger din mad og medicin på din bakke, og hun er den eneste, som er her nu, dag og nat.

Han sugede kinderne ind og sagde tankefuldt, det er morsomt, at de efterlod os her med en araber, ikke? De giver garanteret ikke arabere lov til at behandle de sårede. Og Ora kunne ikke berolige sig selv, men hvorfor græder hun? Hvad er der sket hende? Og han, hvor skulle jeg vide det fra? Og hun, har du ikke spurgt hende? Og han, hun kommer altid, mens jeg sover; siden krigen begyndte, har jeg ikke set hende. Og Ora rettede sig op. Hendes krop stivnede, og med iskold stilhed udbrød hun, jeg siger dig, at de har besat Tel Aviv, Nasser og Hussein har allerede drukket kaffe på cafeerne på Dizengoff. Og han sagde opskræmt, hvor i alverden har du det fra? Og hun, jeg hørte det i aftes, eller i dag, jeg er næsten sikker, måske sagde de det i radioen, jeg hørte, at de har besat Beersheva og Ashkelon og Tel Aviv. Og han sagde, nej, nej, det kan umuligt passe, det

er måske feberen, det er febevildelser, for hvordan skulle det være muligt? Er du gal, de kan umuligt vinde. Muligt, muligt, mumlede hun til sig selv, og tænkte, hvad ved du om, hvad der er muligt og hvad der ikke er muligt.

OG SENERE VÅGNEDE HUN fra en kort døs og så sig omkring efter den unge mand, er du her stadig? Hvad, jo. Hun sukkede, vi var ni piger på stuen, og kun jeg blev tilbage, er det ikke irriterende? – og den unge mand, han kunne lide tanken om, at selv efter tre nætter med hende kendte han endnu ikke hendes navn. Og hun kendte ikke hans; han holdt af den slags små mysterier. I de små hørespil, han skrev og indspillede på spolebåndoptageren derhjemme, hvor han dog selv spillede alle rollerne, børn og gamle, mænd og kvinder, spøgelser og konger, vildgæs, talende kedler og uendeligt meget mere, i de hørespil var der ofte den slags skarpsindige spil, væsener, som dukkede op og forduftede, figurer, som skabtes i andre figurers fantasi; i mellemtiden underholdt han sig med at gætte: Rina? Yael? Måske Liora? *Liora* klæder hende, tænkte han, *Mit Lys*, for hendes smil lyser i jo mørket!

Det var det samme hos ham på stue 3, fortalte han hende, alle var taget bort, også soldaterne, og en del af dem kunne knap nok gå. Alligevel sendte man dem tilbage til deres enheder, og nu blev kun en eneste tilbage hos ham, ikke en soldat, men faktisk en af hans klassekammerater, som var blevet indlagt i forgårs med enogfyrre komma to i feber. Det er ikke lykkedes at få feberen til at falde, sagde han, hele dagen drømmer han og fortæller sig selv eventyr á la 1001 nat ... Lige et øjeblik, afbrød Ora ham, sig mig, har du ikke engang været til træning på Wingate Instituttet? Spiller du tilfældigvis volleyball? Avram udstødte et lille skræmt skrig. Hvad var det? spurgte Ora. Et lille skræmt skrig, sagde Avram. Ora skjulte et smil og satte et alvorligt ansigt op: Sig mig, er der da ikke en eneste sportsgren, du er god til? Avram overvejede et øjeblik, måske som boksebold, foreslog han. Så hvilken ungdomsbevægelse er du medlem af? Ora var virkelig ved at blive sur, vent, lad mig gætte selv, du ligner ikke en af kommunisterne, gnæggede hun: Du er garanteret spejder, eller allerhøjest medlem af Meuchedet, en socialdemokrat. Jeg er ikke i nogen bevægelse, smilede han. Ingen bevægelse? Ora veg tilbage, så hvad er du? Du skal ikke fortælle mig, at *du* er medlem af en bevægelse, fortsatte Avram med at smile. Hvorfor ikke? lød det